

МІНІМІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

©2022 МАРЧЕНКО О. В., ПЕТРИКІВА О. С., КОРОБКО К. О.

УДК 336.77:332
JEL: G18; G21

Марченко О. В., Петрикiва О. С., Коробко К. О. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля банку

У статті розглядаються основні чинники, що формують кредитний ризик, і визначається роль кредитного ризику у процесі формування кредитного портфеля комерційного банку. Визначено, що банківське кредитування передбачає функціонування комплексного механізму, який включає певні дії, спрямовані на залучення дешевих коштів та їх використання відповідно до умов встановленої політики кредитування з урахуванням мінімального ризику та максимального прибутку. Як відомо, основним джерелом доходу банків є прибуток від кредитування. У зв'язку з цим основною проблемою, яка стоїть сьогодні перед керівництвом банку, є ефективне управління кредитним портфелем банку. На фоні негативно-го впливу світової фінансової кризи особливого значення набуває формування оптимального кредитного портфеля банку з метою підвищення ефективності його діяльності шляхом проведення відповідної кредитної політики. Підвищення якості кредитування та оптимізація структури кредитних портфелів банків традиційно є актуальними в дослідженнях, оскільки кредитування завжди було і залишатиметься основною економічною функцією банків. У статті описано кожен етап кредитної діяльності, який складається із послідовних дій. Розглянуто визначення «якість кредитного портфеля» як комплексне поняття, що характеризує ефективність формування кредитного портфеля з метою визначення його прибутковості та ступеня кредитного ризику. Розробка заходів щодо оптимізації кредитного ризику є одним із шляхів удосконалення кредитного процесу та всієї системи управління фінансовими потоками банку в цілому, а не лише банківськими ризиками. Проаналізовано фактори, що впливають на формування кредитного ризику. Надано характеристики основним підходам до управління кредитним портфелем у комерційному банку. Доведено, що більшість побудованих і реалізованих моделей з оптимізації кредитного портфеля створено на основі критерію «ризик – прибутковість» (а не «прибутковість – ризик») і має при цьому певні обмеження та складності у практичному застосуванні. Якість кредитного портфеля визначає можливості банку за його функціонування на ринку кредитних продуктів, що впливає на рівень його кредитної активності та можливості відновлення позицій на кредитному ринку. Сам процес, пов'язаний із кредитуванням, визначається якістю кредитної роботи в банках. Статистика даних функціонування діяльності комерційних вітчизняних і зарубіжних банків свідчить про те, що добре організований кредитний процес, якісно сформований кредитний портфель і проведення кредитної політики забезпечить банку процвітання в майбутньому.

Ключові слова: банківський сектор, ризик-менеджмент, кредитний ризик, кредитний портфель, якість кредитного портфеля, інструменти управління кредитним ризиком.

Табл.: 2. Бібл.: 8.

Марченко Ольга Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна)

E-mail: miniulitka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3906-9000>

Петрикiва Ольга Станіславівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна)

E-mail: gnhos1902@gmail.com

Коробко Катерина Олександрівна – студентка, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна)

E-mail: chjan064@gmail.com

UDC 336.77:332
JEL: G18; G21

Marchenko O. V., Petrykiva O. S., Korobko K. O. Minimizing Credit Risk and Improving the Quality of the Bank's Loan Portfolio

The article considers the main factors that form credit risk and determines the role of credit risk in the process of formation of the credit portfolio of a commercial bank. It is determined that bank lending involves the functioning of a complex mechanism that includes certain actions aimed at attracting cheap funds and their use in accordance with the terms of the established lending policy, taking into account the minimum risk and maximum profit. As you know, the main source of income of banks is the profit from lending. In this regard, the main problem facing the bank's management today is the effective management of the bank's loan portfolio. Against the background of the negative impact of the global financial crisis, the formation of an optimal loan portfolio of the bank is of particular importance in order to increase the efficiency of its activities through the appropriate credit policy. Improving the quality of lending and optimizing the structure of banks' loan portfolios are traditionally relevant in research, as lending has always been and will remain the main economic function of banks. The article describes each stage of credit activity, which consists of sequential actions. The definition of "credit portfolio quality" as a complex concept that characterizes the efficiency of credit portfolio formation in order to determine its profitability and the degree of credit risk is considered. The development of measures to optimize credit risk is one of the ways to improve the credit process and the entire system of managing the financial flows of the bank as a whole, not just banking risks. The factors influencing the formation of credit risk are analyzed. The main approaches to credit portfolio management in a commercial bank are characterized. It is proved that most of the constructed and implemented models for optimizing the loan portfolio are based on the criterion of risk-return (rather than profitability-risk) and have certain limitations and difficulties in practical application. The quality of the loan portfolio determines the bank's capabilities in its functioning in the market of credit products, which affects the level of its lending activity and the possibility of restoring positions in the credit market. The process associated with lending is determined by the quality of credit work in banks. Statistics on the functioning of commercial domestic and foreign banks indicates that a well-organized credit process, a well-formed loan portfolio and credit policy will ensure the bank's prosperity in the future.

Keywords: banking sector, risk management, credit risk, credit portfolio, credit portfolio quality, credit risk management tools.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 8.

Marchenko Olha V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (40 Sum'ska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: miniulitka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3906-9000>

Petrykiva Olha S. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (40 Sum'ska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: gnhos1902@gmail.com

Korobko Kateryna O. – Student, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (40 Sum'ska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: chjan064@gmail.com

Банківське кредитування – це комплексний механізм, що включає комплекс дій, спрямованих на залучення дешевих коштів та їх використання відповідно до умов встановленої політики кредитування з урахуванням мінімального ризику та максимального прибутку. Банківське кредитування – це складний процес пошуку та залучення коштів, дешевших, ніж кредитування клієнтів на початкових умовах, а також управління ризиками, пов'язаними з результатом процесу. Головною метою кредитування будь-якого банку є прагнення досягти економічного зростання шляхом зміцнення та підвищення якості кредитного портфеля. До основних завдань кредитної діяльності належать створення якісних активів, що забезпечують постійний плановий рівень прибутковості; інвестування кредитних коштів в економічно перспективні, прибуткові проекти; розробка й активне впровадження нових кредитних продуктів; зміцнення та підвищення конкурентоспроможності на ринку; підвищення якості пропонованих послуг [3].

Основним джерелом доходу банків є прибуток від кредитування. У зв'язку з цим основною проблемою, яка стоїть сьогодні перед керівництвом банку, є ефективне управління кредитним портфелем банку, адже неефективне формування портфеля зумовлює підвищення ризиків у кредитних операціях, що, своєю чергою, призводить до збитків та втрати вкладених коштів.

Належна організація банківського кредитування, розбудова ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення оперативною та достовірною бухгалтерською інформацією є основою фінансової стабільності та ринкової стійкості банків.

На фоні негативного впливу світової фінансової кризи особливого значення набуває формування оптимального кредитного портфеля банку з метою підвищення ефективності його діяльності шляхом проведення відповідної кредитної політики.

Розвиток банківського сектора дозволяє оцінити можливості та якість наданих банківських продуктів та послуг.

У ринковій економіці банківська організація, яка активно позиціонує себе на ринку, володіє надій-

ністю та якістю, що визначається жорсткою конкуренцією.

Банк за своїм призначенням розглядається як специфічний інститут, що забезпечує виконання фінансово-кредитних послуг і є основою стабільності розвитку фінансової системи країни [1–4].

Підвищення якості кредитування та оптимізація структури кредитних портфелів банків традиційно були предметом інтересу науковців і банкірів, оскільки кредитування завжди було і залишатиметься основною економічною функцією банків. Так, питання оцінки якості та оптимізації структури кредитного портфеля досліджувалися в роботах Л. Бондаренко, Ю. Бугель, В. Грушко, Н. Жукової, В. Кігель, І. Семенча, А. Сердюк; питання ефективності кредитної діяльності піднімали О. Лисенок, В. Сидоренко; питання мінімізації кредитних ризиків розглядалися в роботах Ж. Довгань, Н. Волкової, А. Гулько, І. Домінової, Р. Квасницької, Є. Максимова, Г. Шульженко.

У своїх дослідженнях дослідники торкалися питання управління кредитним портфелем банків, взаємозв'язку між кредитною діяльністю банків та ефективністю функціонування банківської установи як учасника ринку фінансових послуг, формування оптимального рівня кредитного портфеля тощо [2].

Проте питання мінімізації ризиків в розрізі формування кредитного портфеля комерційного банку досліджено недостатньо.

Кредитна діяльність – це комплексна система, що включає перелік кредитних операцій, які використовуються банком при кредитуванні клієнтів. Проте «кредитну діяльність» не можна отожднювати із «системою кредитування», оскільки остання ґрунтується на кредитній політиці, стратегії та тактиці банку та визначає особливості кредитування. Для нормального функціонування банку необхідно підтримувати баланс між прибутковістю кредитування та ризиком. Слід зазначити, що забезпечення належного рівня ефективності кредитування банку здійснюється у вісім етапів, які включають низку аналітичних процесів з метою формування оптимальної структури, виявлення можливих ризиків та невідповідностей, які виникають або можуть виникнути під час діяльності та вимагають термінового вирішення.

Опишемо кожен етап кредитної діяльності.

1. *Аналіз кредитування банку за попередній період з метою визначення динаміки обсягів, складу та рівня ефективності цієї діяльності.* Цей етап включає аналіз попереднього періоду до нововведення, що дозволяє встановити фактичні показники для порівняльного аналізу минулих і запланованих результатів.
2. *Вивчення факторів зовнішнього кредитного середовища та складання прогнозів розвитку для визначення впливу заходів державного регулювання на економічну ситуацію в країні тощо.*
3. *Оцінювання внутрішнього ресурсного потенціалу банку та можливості його розвитку, розміру статутного капіталу банку та можливості його збільшення; ступеня розробленості інноваційних технологій у сфері кредитного менеджменту; ефективності діючої структури та методів кредитного менеджменту.*
4. *Розроблення система стратегічних цілей кредитної діяльності.* Цілі повинні узгоджуватися зі стратегічними цілями банку, мати альтернативний характер і визначати основні напрямки стратегії кредитування.
5. *Обґрунтування типу кредитної політики як частини кредитної діяльності.* Критерієм такого обґрунтування є рівень ризику цих операцій, що здійснюються в рамках кредитування.
6. *Розроблення найважливіших параметрів організації кредитного процесу та визначення ступеня відповідальності кредитних менеджерів на різних рівнях.* На цьому етапі йдеться про визначення алгоритмів дій для прийняття відповідних управлінських рішень щодо позик з точки зору визначення конкретних вимог.
7. *Створення механізму контролю за кредитуванням, спрямованого на розробку системи заходів для реалізації в заданий період.*
8. *Здійснення загальної оцінки кредитної діяльності банку, включно з внутрішнім балансом цілей за окремими напрямками кредитної діяльності банку; допустимістю рівня ризику; економічним ефектом, пов'язаним зі здійсненням кредитної діяльності, та оцінкою кредитної діяльності банку.*

Зважаючи на сучасні умови функціонування банківської системи України, є необхідність максимальної активізації та повного використання ресурсного потенціалу кожного банку з метою протистояння негативним факторам впливу та забезпечення нормального функціонування в майбутні періоди.

Для забезпечення стабільного та прибуткового процесу діяльності банків необхідно розробити сучасні критерії оцінки якості кредитних портфелів банків для підвищення ефективності їх діяльності та розвитку економіки країни.

Якість кредитного портфеля визначає можливість банку при його функціонуванні на ринку кредитних продуктів, що впливає на рівень його кредитної активності та можливість відновлення позицій на кредитному ринку.

Наслідки загасаючої кризи останніми роками активізують діяльність кредитних організацій щодо кредитування своїх клієнтів, що змушує їх звертати увагу на якість і можливість диверсифікації кредитного портфеля [4–6].

Очевидно, що аналіз та оцінка кредитної діяльності загалом і кредитного портфеля комерційних банків зокрема дозволяють запобігти можливим кредитним ризикам і втратам у зв'язку з непродуманою кредитною політикою.

Сам процес, пов'язаний із кредитуванням, визначається якістю кредитної роботи в банках.

Статистика даних функціонування діяльності комерційних вітчизняних і зарубіжних банків свідчить про те, що добре організований кредитний процес, якісно сформований кредитний портфель та проведення кредитної політики забезпечать банку процвітання в майбутньому.

Крім того, паралельно банки прагнуть скоротити можливі ризики через непродуману кредитну політику та низький рівень кредитного портфеля, що дозволить реалізувати довгострокову стратегію розвитку вітчизняного банківського сектора.

При цьому під якістю кредитного портфеля ми розумітимемо комплексне поняття, яке характеризує ефективність формування кредитного портфеля з метою визначення його прибутковості та ступеня кредитного ризику [3].

Розробка заходів щодо оптимізації кредитного ризику є одним зі шляхів удосконалення кредитного процесу та всієї системи управління фінансовими потоками банку в цілому, а не лише банківськими ризиками. Одним із напрямків аналізу процесу управління кредитним ризиком є вивчення вартості позикових коштів. Вартість позикових коштів можна розглядати як інтегральний показник імовірності збільшення кредитного ризику. Вартість позикових коштів відповідає умовам зниження кредитного ризику, наприклад шляхом використання різних методів його хеджування. Аналіз вартісних аспектів залучених коштів і наданих кредитів також дає змогу вивчити еволюцію кредитних і депозитних ставок, а також обсягів залучених коштів, щоб визначити прийнятні умови для розширення клієнтської бази щодо залучення коштів та створення ефективного їх розміщення. Кредитний ризик є одним із головних факторів, що впливають на відсоткову ставку за запозичення.

Кредитний ризик відіграє у структурі кредитного портфеля переважне значення, тому у процесі кредитної діяльності банки намагаються виявити можливі ризики та сформувати портфель з мінімальними втратами в майбутньому.

У табл. 1 відображено фактори, що впливають на формування кредитного ризику.

Основною метою діяльності будь-якого комерційного банку є отримання прибутку, що відбивається у прагненні скоротити можливі кредитні ризики, зокрема шляхом диференціації кредитного портфеля.

Управління якістю кредитного портфеля включає оцінку доходів і витрат по кожному виду кредитів з метою створення ефективної системи обліку.

Доходи та витрати банківської організації формуються з урахуванням рівня ризиків по кожному виданому кредиту.

Проведений структурний аналіз кредитного портфеля дозволяє виявити частку великих позичок або частку кредитних ресурсів, наданих позичальникам з низьким рівнем кредитоспроможності, а також дозволяє забезпечувати концентрацію кредитних операцій в конкретному сегменті з метою зниження кредитного ризику [7; 8].

Сучасні проблеми підвищення якості управління кредитним портфелем стосуються якісного аналізу та його оцінки з метою своєчасного прийняття рішень щодо управління кредитними операціями комерційного банку.

На тлі загасаючої фінансової кризи банки знову активізували свою діяльність, спостерігається поступове зростання банківського кредитування.

Зміна інституційних характеристик розвитку банківського сектора дає підстави вважати, що банківський сектор розвивається за екстенсивним шляхом, що проявляється в розширенні продуктової лінійки на ринку кредитування.

Усе це зумовлює певні ризики, з якими доводиться стикатися вітчизняним комерційним банкам.

У зв'язку з цим формування кредитного портфеля відбувається з урахуванням аналітичних досліджень, що сприяє підвищенню якості формування кредитного портфеля комерційних банків. У цій ситуації змінюються підходи при роботі з позичальниками з боку вітчизняних банків (табл. 2).

Таблиця 1

Чинники впливу на кредитний ризик

Види кредитного ризику	Внутрішні фактори кредитного ризику	Зовнішні фактори кредитного ризику
Ризик індивідуального позичальника	Помилки персоналу, пов'язані з відхиленнями від посадових інструкцій під час виконання своїх зобов'язань і кредитних операцій	Відмова позичальника виконувати зобов'язання за кредитом внаслідок несумлінності або відсутності такої можливості
Ризик портфеля	Методологічні помилки, які можуть бути в посадових інструкціях	Досягнуте значення показника ефективності кредитного портфеля нижче запланованого рівня через невиконання позичальниками взятих зобов'язань

Джерело: складено на основі [4–7].

Таблиця 2

Підходи до управління кредитним портфелем у комерційному банку

Підхід	Характеристика
1	2
Принцип системного підходу до управління кредитним портфелем	Будується на використанні збалансованого підходу до управління ризиками за кредитним портфелем загалом і в усічених його сегментах, що передбачає реалізацію таких процедур: аналіз та оцінка ризику, прийняття та обмеження ризику, ідентифікацію ризику, контроль рівня ризику
Принцип методологічної єдності з управління кредитним портфелем	Ґрунтується на використанні єдиної за характером і масштабами системи кредитних операцій щодо методології для кількісної оцінки ризику. Даний принцип передбачає постійний процес удосконалення кредитної документації, що дозволяє підвищити якість аналізу прийнятих ризиків та здійснити контроль за виконанням вимог і рекомендацій відповідно до закладеної методологічної бази. В основі даного принципу закладено: визначення рівня кредитного ризику позичальника на основі його кредитного рейтингу; диференціація підходів в оцінці ризиків кредитування в розрізі кредитного продукту та категорії позичальника; визначення обґрунтованого розміру капіталу банку з урахуванням ухвалення ризику по кредитному портфелю в цілому та по кожному контрагенту зокрема
Принцип розподілу повноважень при прийнятті рішень з управління кредитним портфелем	Базується на встановлених банком вимогах до кожного контрагента щодо надання забезпечення з урахуванням оцінки та рівня покриття зобов'язань по кожному контрагенту та виду операції, що несе кредитний ризик

1	2
Принцип системи лімітів кредитування	Дозволяє визначити ліміт кредитування залежно від специфіки банківських операцій, що несуть у собі кредитний ризик. Система лімітів включає: обмеження на проведення операцій з позичальниками, що здійснюють господарську діяльність у розрізі окремих галузей економіки; обмеження рівня ризиків щодо конкретного позичальника (індивідуальні ліміти); обмеження сукупності кредитних ризиків

Джерело: складено на основі [5].

Очевидно, що приймаючи рішення щодо формування кредитного портфеля, кредитор в особі банку приймає рішення під впливом множинності факторів, що визначає якість кредитного портфеля.

Формування кредитного портфеля комерційно-го банку враховує не лише систему класифікації різних кредитних продуктів за термінами, напрямками, клієнтами, а й визначається внутрішніми та зовнішніми факторами, що формують кредитну політику банку.

З метою вдосконалення моделі управління ризиками банки були змушені переглянути своє ставлення до якості та специфіки своєї організаційної структури, у тому числі й до реорганізації контрольно-ревізійного відділу, а також створення служби внутрішнього контролю.

Усе це спрямоване на підвищення ефективності проведення контролю й усунення причин, що впливають на зростання ризику, у тому числі кредитного.

Більшість побудованих і реалізованих моделей з оптимізації кредитного портфеля побудовані на основі критерію ризик – прибутковість (а не прибутковість – ризик) і мають при цьому певні обмеження та складності у практичному застосуванні.

При побудові даної моделі слід враховувати те що, що кредитний портфель є динамічним, тобто постійно змінюються його структура та якість.

Крім цього, кредитна діяльність комерційних банків пов'язана з виникненням непередбачених ситуацій, що вимагає додаткового вжиття заходів щодо мінімізації негативних наслідків.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ефективність кредитної діяльності банків на сьогоднішній день є якщо не вирішальним, то одним із основних факторів у житті банків, а кредитний портфель становить більше половини всіх банківських активів.

У структурі активів банків кредитний портфель є єдиним цілим і невід'ємною частиною активів, який має рівень його прибутковості та ризику. Тому для успішної роботи банківської установи щодо кредитування банк має впровадити ефективну систему управління кредитним портфелем.

Цього можна досягти шляхом вивчення теоретичних і практичних питань щодо підходів та проце-

су формування й управління кредитним портфелем комерційного банку в умовах економічної кризи, виявлення проблем, які характерні в управлінні кредитним портфелем банку на сьогоднішній день та встановлення можливих шляхів їх вирішення.

Кредитна діяльність банку є одним із необхідних джерел формування залучення коштів в економіку країни та підтримання її оптимального рівня та оптимального функціонування.

Банківські кредити сприяють активізації діяльності держави та підприємницькому сектору економіки, окремим домогосподарствам.

На сьогоднішній день процес банківського кредитування потребує вдосконалення. Це стосується і формування кредитного портфеля, який займає основне місце в діяльності комерційних банків, оскільки дозволяє їм більш чітко розробляти свої стратегію і тактику, а також визначити можливості для кредитування клієнтів і розвиток бізнесу.

Ефективний та якісний кредитний портфель сприяє максимізації прибутковості як окремого банку, так і банківської системи України в цілому. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Банківські операції : підручник / Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. та ін. Київ : КНЕУ, 2008. 603 с.
2. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 2. С. 157–163. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60786438.pdf>
3. Огляд банківського сектора (лютий 2022 року) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyi-2022-roku>
4. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України» від 18.07.2019 р. № 97)). Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>
5. Звіт про фінансову стабільність (червень 2022 року) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability>
6. Рац О. М. Дослідження впливу якості кредитного портфеля на ефективність кредитної діяльності банку як складова моніторингу кредитного ризику. *Технічний аудит і резерви виробництва*. 2015. № 1. С. 41–45. DOI: 10.15587/2312-8372.2015.37852

7. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 349–357. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-349_357.pdf
8. Карпчук Л. А. Оцінка механізму управління кредитним портфелем комерційних банків України в сучасних умовах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2016. № 3. С. 21–26. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/5583/1/6.pdf>

REFERENCES

- Buhel, Yu. "Napriamy udoskonalennia suchasnykh metodiv upravlinnia bankivskym kredytnym portfelem" [Directions for Improving Modern Methods of Bank Credit Portfolio Management]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 2 (2010): 157-163. <https://core.ac.uk/download/pdf/60786438.pdf>
- Karpchuk, L. A. "Otsinka mekhanizmu upravlinnia kredytnym portfelem komertsiiynykh bankiv Ukrainy v suchasnykh umovakh" [Evaluation of the Credit Portfolio Management Mechanism of Commercial Banks in Ukraine in Modern Conditions]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Se-

- riia «Ekonomika»*, no. 3 (2016): 21-26. <https://eprints.oa.edu.ua/5583/1/6.pdf>
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>
- Moroz, A. M. et al. *Bankivski operatsii* [Banking Operations]. Kyiv: KNEU, 2008.
- "Ohliad bankivskoho sektoru (liutyi 2022 roku)" [Overview of the Banking Sector (February 2022)]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyi-2022-roku>
- Rats, O. M. "Doslidzhennia vplyvu yakosti kredytnoho portfelia na efektyvnist kredytnoi diialnosti banku yak skladova monitorynhu kredytnoho ryzyku" [Study of the Influence of the Quality of the Loan Portfolio on the Effectiveness of the Bank's Credit Activity as a Component of Credit Risk Monitoring]. *Tekhnicheskii audit i rezervy proizvodstva*, no. 1 (2015): 41-45. DOI: 10.15587/2312-8372.2015.37852
- "Zvit pro finansovu stabilnist (cherven 2022 roku)" [Financial Stability Report (June 2022)]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/stability>
- Zveruk, L. A., and Lysenko, T. S. "Upravlinnia kredytnoiu diialnistiu bankivskykh ustanov: sutnist, praktyka, napriamy vdoskonalennia" [Management of Credit Activity of Banking Institutions: Essence, Practice, Directions of Improvement]. *Biznes Inform*, no. 1 (2019): 349-357. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-349_357.pdf

УДК 336.14
 JEL: H20; H21; H24
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-11-210-215>

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

©2022 ТІТАРЧУК М. І.

УДК 336.14
 JEL: H20; H21; H24

Тітарчук М. І. Інституційні засади державної податкової політики

Метою статті є розкриття та поглиблення інституційних засад державної податкової політики, враховуючи виклики особливого періоду. У статті визначено основні принципи та критерії формування державної податкової політики. Обґрунтовано доцільність урахування ретроспективного зарубіжного досвіду при розробці та реалізації вітчизняної податкової політики. Визначено основні податкові тренди в зарубіжних країнах – розвиток податкового адміністрування в умовах цифровізації економіки; розбудова системи податкового моніторингу та контролю за доходами нерезидентів і транснаціональних корпорацій; імплементація заходів щодо протидії розмиванню податкової бази; розширення прав розкриття інформації про платників податків; інституційне вдосконалення податкових механізмів; посилення ефективності заходів протидії податковим правопорушенням. Розглянуто можливості використання податкових стимулів науково-дослідної та інноваційної діяльності підприємств. Дотримання принципу стабільності оподаткування є компромісним варіантом реалізації податкової політики в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що пріоритетом вітчизняної податкової політики в післявоєнний період має бути стимулювання зайнятості, особливо для молоді. Створення нових робочих місць і підтримка зайнятості цілком відповідає цілям сталого розвитку – подолання бідності та зменшення нерівності. Важливим є детинізація доходів населення, формування базисних умов для відсутності мотивації ухилитись від сплати податку на доходи фізичних осіб і єдиного соціального внеску. Розглянуто можливості збільшення фінансової спроможності територіальних громад, збільшення фіскальної ефективності місцевих податків і зборів. Зокрема, запропоновано кроки щодо зміцнення фіскального потенціалу майнових податків. Визначено доцільність розвитку системи податкового ризик-менеджменту, що надасть можливість оптимізувати транзакційні витрати податкової політики та забезпечити відповідну фіскальну результативність податкової системи.

Ключові слова: податкова політика, податки, адміністрування податків, податкове навантаження, фіскальна достатність.

Бібл.: 10.

Тітарчук Михайло Іванович – кандидат економічних наук, докторант кафедри фінансів, Державний торговельно-економічний університет / Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)
E-mail: ndfi@knteu.kiev.ua